

M. Cerasuolo, D. Muscillo

Canovacci di teatro dialettale

© 2016 M. Cerasuolo, D. Muscillo

Edizione a cura del *Centro di documentazione dialettale* di Genzano di Lucania (PZ)

Prima edizione, giugno 2016

Foto di copertina: Genzano di Lucania — Via Carmine (1980), di Nicola Di Mare

Indice

- 1. Uaijë e firr vicchië
- 2. U dëlórë piacèvëlë
- 3. La vianóvë

Prefazione

CANOVACCI DI TEATRO DIALETTALE

Scritti a 4 mani di Michele Cerasuolo e Donato Muscillo

Noi siamo convinti che la collocazione del dialetto più idonea, quella naturale, l'immediata e spontanea, sia, sicuramente, nei testi teatrali.

L'oralità vissuta nella sua genuinità, come voci, come espressioni gergali, con la sua vivacità, coloritura, immediatezza, la si può ritrovare e meglio espressa nei dialoghi teatrali. Nelle arguzie, nelle ironie, negli sfottò, nelle scenate eccessive, nella macchietta, nell'esuberanza della parola.

Proprio perché convinti di ciò vogliamo dare impulso a questa nuova esperienza di scrittura proponendovi dei primi assaggi e con l'augurio che altri vorranno cimentarsi nell'impresa.

Michele Cerasuolo e Donato Muscillo

1

Uaijè e firr vicchiè

I tre personaggi, disposti di spalle al pubblico, siedono su una panchina.

Di fronte a loro, in tutta la sua prospettiva, l'antico convento francescano du Cummèntè.

— 2. Uaglió, mègliè sòtt ca sópè!

Mègliè quacchè fastèdiè a i pidè, cèpòdd, cadd, ca no' a la capè.

U cèrvèllètt ava sta sèmpè bbunè, i pènzirè ana èss sèmpè lèscètèmè!

— 3. Ah, *(prolungato e seccato)*, Vètóccè mijè, mò accumminzè u runzèlè!

(a sfottò) Mè, sèntimè: nè pécchè u stòmèchè apèlè, nu dulórècidd ai dèscètè di pidè, éntè a d'égliè, cumè fòss ca tè mòzzèchè nu sòrgè, i labbrè scècumàtè...

— 2. Sfóttè tó, sfótt, sé sé! Staijè cumè n'ainècidd tónn tónn e tinè na salutè dè firr, rèngrazzia a Ddijè! Vètó, ma tó sèntè giòvènè, a nintè a nintè tinè diciann dè mémè.

Capè dè cazz! Zumbavè cumè nu crapitt,

all'età tóvè! *(con aria compassionevole)* Uaglió, fa passà l'ann e po' mè sai jè a dicè!

Aprìtè i rècchiè e stacìtè a sèntè:

(recitazione adeguata)

Alla nchianatè, a u capammuntè

Dècinnè bunè l'antichè: "Nè vèdimè alla nchianatè". U prèditè ncudd, u carvónchiè, l'ógnè ncarnatè, la carcijè all'ucchiè, i mèrròidè, i dèlurè a i vrazz, hammè, cudd e purè sèhangatè e spèlatè ncapè. Tutt nzimèlè sti guaijè? No! Nu cazz a la vótè, unè a u ijurnè, pè arrècurdartè ca staijè a u capammuntè, unè vénè e n'autè sè nè vaijè. Unè scògnè e n'autè ammatùrè. La matass sè mbrògliè e nòn sai jè chió qual'èijè dè la capèsciólè u prèncépijè e qualè la finè.

— 3. E m'è bèll e ntumacatè chè sta fèlafantè, sta léstè dè uaiè ca nò fèrnèscè maijè.

— 1. Canuscìtè a Biasóccè u caddusè?

— 2. No!

— 1. Córdè ca s'ha pègliatè a Fulmènòdd spòndapétè!

— 3. Ah, sé sé.

— 1. Uaglió, mò, ié n'atu crèstianè... (*con meraviglia/stupore*)

— 2. Chè, s'ava accattatè na capa nóvè? Parijè n'accia hómè pè cumè éra bruttèfatt.

— 1. Annusèlàtè! M'annè cuntatè nu fatta-ridd! (*gesticolando*)

Biasóccè éijè sciutè a u stódiè du cangèddarésè, (*sillabando lentamente*)

l'ò t ò n t ò t è c n è ch è.

L'aggè détt bbunè?

— 2 e — 3 (*in coro*). Sé, magnéfèchè, cècèlunghè e bbunè.

— 1. Uaglió, chè v'aggia dicè, éijè anzutè nuvè nuvè!

Vè l'arrècurdatè vuijè cum'éрэ?

— 3. Ijè sé.

— 1. Sgangatè, chè quatt sprucchè dè dintè éntè a chèdda vòcchè.

(*gesticolando ed alzando il tono di voce*)

E chi cazz u capèscijè quann parlavè, frèscècavè da tutt i latè e mènavè sputazz a dèstrè e a sènéstrè.

Nu pòvèrè a édd, stacijè nu bèll póchè frècatè. Nò putijè manchè chió mangià...

Mènà nu muzzèchè a na mèlèdd, mastècà u bènè dè Ddijè dè sauzézz, scazzà na nucèdd, e addijè pè sèmpè a i cupétè!

(*con voce di commiserazione*)

Bródè e brudinè, lattè e bèscòttè, pappacìnè e pappacìnè...

Mò iè n'atu crèstianè. S'ha sciuppàtè chidd sprucchè e s'éijè scècaffatè mmòcchè chèdda nuvètà, chèdda prèméra.

(*con rinnovata meraviglia*)

Na dèntéra nóva nóva...

Primè sè scijè, quasè, ascunnènn, e mò, vaijè sèmpè a vòcca apèrtè e rèrènn, purè sè nò tènè da dicè e nò ngià accòcchiè nintè, rirè, rirè cumè nu cazz vacantè! Facè bèlla mòstrè dè dintè bianchè cumè canèlinè, tòtt na sòzzè.

La vèrètà, scòcchiènnè nè pécchè, stèrlucintè cumè so', sòpè a chèdda faccè ar-rappèlàtè...

Ma ntratantè!

— 2. Bravè a Biasóccè, parijè fèss fèss, mò s'èijè aggiustate pi fistè.

U cangèddarésè, è détt... E addu sè tróvè?

— 3. Dòppè i scalèdd dè Sèriè, sòtt a l'archè, nu suttanidd.

— 1. Ha pustè, fènanchè, nu manèfèstè scrètt, sòpè alla pòrtè quann trasè:

PER TUTTI I GUSTI, PER TUTTE LE TAS-
SCHE...

Ténè éntè a nu stipè, madònn, na fèlafàntè dè dèntèrè, cumplètè dè sòpè e sòtt, chèdd cu sólè u nnantè, autè scèchètt cu grètè. Tótt mèsurè. T'ha studiàtè, purè, nu sèstémè pè vènn mègliè, nu mudèllè, l'ha pustè dè nómè LA PERSONALIZZATA, cèrtè, iè mètt manè a la sacchè, pèrò, so' suddèsfazziunè.

A mèsurè, a mèllémètrè, e michè i dintè tutt suzz suzz, nò, qualcunè chiù córtè, unè minzè spèzzatè pè nò dà all'ucchiè, pè frècà mègliè i crèstianè. Ha ntramèscècàtè, purè, i hanghè dè firr.

Uaglió, ià nu fèlabbustirè!

— 2. Ma, almènè sta cazz dè dèntèrè fèn-
ziònè bbónè?

— 1. Fènziònè bbónè! Chi còntrafiòcchè!

L'ha datè nu tubbètt dè còllè, ma ava èss nu mastècè dè lóss, prèfumàtè, ca quann la sérè sè l'ava luà da mmòcchè, cèrtè vótè nò sè la pótè scastrècà chió, tantè éi-jè mbèzzèchèntè.

— 3. Uaglió, n'avèssèmmè a scé fa n'adanzatè purè nuijè? (*eccitato*)

— 1. Pèrò, pèrò, ng'èijè na cósè, pèrò! (*ri-
chiamando l'attenzione di tutti*)

Códd fracètónè dè Pasqualóccè ha spèrèmentatè nu cazz dè fatt.

Facènn cóntè e sópa cóntè, ha truàtè ca tutt chidd ca purtavènè dèntèrè nòvè, lucintè e bèllèfatt, dòpp na manè d'ann sè so' sciutè tutt quantè a règgèttà...

Mò, sarà la sfèrtunè, sarà u dèstinè, sarann sti cazz dè dèntèrè, ijè, pè cóntè mijè, mè tènarrèss chidd pécca dintè rumasè, cumè sòntè sòntè, e scèss a fa ngulè purè u cangèddarésè...

D.M.

2

U dëlórë piacèvëlë

Interno abitazione, il giovane e zë Catarënoccë

1 — Il lettore

Zë Catarënoccë érë unë di chërë fëmënë dë na vótë, fatëatricë e nséstë.

Erë unë ca, rërënn rërënn, chë na battutë tē ntacciavë.

Non tēnijë pilë sopë a la lènghe. Chë na mòrrë dë fégljë e nu maritë, zë Giuann, farsónë comë a èdd, ai qualë non lë facië mancà nintë, érë sèmpë mpëcciatë dë manë e dë lènghe e, nda u casalinë, u furci-jà chë l'amica sóvë, zia Annë, ca abëtavë accérë, érë normalë, sia quann appëc-ciavënë u fuchë pë cantà la storijë dë Santë Ròcchë, ca la sérë assëttatë a u frëscëchë. D'èstatë, po', ca i pórtë, chi pannitt nnantë, èrënë apèrtë, i chiacchi-

jërë, da nu latë all'autë dë la stradë, non mancavënë maijë, tantë ca zë Giuann grëdavë, rërënn: "E vidë së la fèrnëscë dë attëscià chë chëra hattarëdd".

2 — Il giovane

Tra i cósë ca sapijë fa, sëstëmavë i vrazzë sgramëddatë. Quann ijë érë zécchë, ognë e tantë m' auzavë chë nu vrazzë o nu pédë ca mē facië malë. Mammë, ngiuppënatë, chë trë féglië, e ca pécchë nē capëscijë, mē sëbbëjavë sóbbëtë da èdd. I midëcë non së trattavënë tantë facëlmëntë, a chirë timpë. Ijë, nē pécchë prëoccupatë, sapijë già ca m'avija fa malë, m'abbijavë. Quann mē vëdijë apprësëntà.

3 — Catarënoccë

Chè tē facë malë óscë, chè iè succiss?

2 — Eh! Stamatinë mē so' auzatë chë nu vrazzë ca non u pòzzë manchë tuccà.

3 — Mo! Vëdimë.

2 — E, mèntrë guardavë e tuccavë, accumënzavë chë na chiacchiarèdd. Tann éré malë sègnë. T'avìje fa malë!

3 — Uagliò la zitë chè tè dicë?

2 — Non në tènghë zitë.

3 — Séeeeeee! L'ahja cuntà a i fèss! Nu uagliónë giovënë chë chirë ucchijë e chëra varva niuërë cha iè na bèllèzz...

2 — Ijë allóra purtavë, èffèttivamèntë, mbaccë, quatt pëlëcidd nijurë...

3 — Non tènë na zitë!!!! Ma démmë la vërètà... la staijë appirsë e së facë a trà la cauzètt, la mënghiari!! O së tó, ca vu fa u tustë, e faijë bbunë, sintë a mémë, accusé vidë cómë tè còrrë appirsë èdd...

2 — Zë Catarì ijë stachë a Salèrnë a studià...

3 — A Salèrnë? Ddà staijë u marë?
Mmmmm! Chissà quanta ciucciarèddë mènzë ncurnulë tè vidë tórnë tórnë.

2 — Intantë cuntënuavë a fatëa chë i manë e accumënzavë a fa në pécca malë. A u fënalë ijë scëcamavë: “Ahi, ahi! Më facë malë”.

3 — No! Pinzë alla zitë.

2 — Turnavë arrètë a u ragiunamèntë dë primë.

3 — Ca tè sintë mèglijë. Arriscë n'atu péc-chë.

2 — Quann calavë la bòttë fënalë ca, chë u vrazzë tèrciutë, vëdivë i stèll.

2 — Mado' chë malë!

3 — Eh séeeee ! Ma dé la vërètà, dàijë... éijë nu “dëlorë piacèvëlë”!

2 — A stu póntë, i lacrëmë anzutë pë u dëlorë fortë së mmëscëcavënë chë na rësate e, së së truavë a trasé qualcunë, comë mënëmë, non canuscënn i fatt, putijë pënzà dë sta mprësènzë dë a nu paccë.

M.C.

3

La vianóvë

1 — *Il lettore*

1 — La guèrrë érë appénë fèrnutë e l'Italia chianë chianë accumënzavë ad auzà la capë.

S'accumënzavënë ad apré frabbëchë, a cu-struué casërë e i primë camijë, rëséduuatë dë guèrrë accumanzavënë a cèrculà. Së purtavënë i gèntë fòrë. Viaggiavënë i materiali e 'ngë vulinnë stradë sèmpë cchiò larghë, grètt, e comodë. Nu sacchë dë 'mpiègatë gëravënë pë fa rëljëvë, squadrà e studià tragétt. Qualchë maijépp n'apprufëttavë pë mbrusà e trà fòrë la jurnatë. Albèrtë, grétt e dësténtë, nu ijurne s'apprësëntavë chë Gëgginë nnantë a na massarijë. Chë nu méllëccintë pulitë e lócëdë, quann scënnëvë dèzë ordënë a l'assëstèntë dë piazzà i machënarijë e accumënzà a fa i rëljëvë. Édd dacijë ordënë addù s'avija mètتë e comë avija gërà tornë tornë. U cuntadinë, da éndë a la casë, sèntènn dë parlà, anzévë e së truavë dë frontë nu crëstianë cu vëstitë èlègantë, la cammisa bianca, la

scòll e u fazzëlètt du stëss chëlórë 'nda u taschinë, ca së pulëzzavë, chë na pëzz, nu parë dë scarpë nòvë e lócëdë e n'autë chë nu trèppidë ca avija piazzatë proprijë accérë alla massarija, e s'avvëcënavë...

2 — *Il contadino*

— Chë succédë?

3 — *L'ingegnere*

— Buongiorno... lei è il padrone del terreno?

2 — Ca sé!!!

3 — Io sono un ingegnere del Genio civile e sono stato mandato qui, non siete stato avvisato del mio arrivo?

2 — Ca no!

3 — Come non avete ricevuto una lettera qualche tempo fa?

2 — Gnarnò, ije non aggè rēcēvutē nintē... i féglijē mījē stannē tótt qua... chi m'avija scrivē, e po' non saccē manchē lèggē. lè succiss qualcósē?

3 — No ! No! Era una lettera che preannunciava la mia venuta... ma non avete ricevuto proprio nulla?

2 — Nónéëë!

3 — Ah! Sta benedetta posta... ma non funziona proprio niente in questa Nazione Gigino, rēvòltē all'assēstèntē, gira un po' più a sinistra e vedi pure l'altimetria... io sono stato mandato, dicevo, a fare rilievi che di qua deve passare una strada importante per andare a Bari... una strada larga e dritta.

2 — E avà passa proprijē da qua.

3 — Stiamo appunto controllando, rēvòltē all'assēstèntē, ca 'ntantē avijē fērnutē, e allora ?

4 — *L'assistente*

4 — Ngègnì passē proprijē in dērēzijone dē la massarija... bēsognē abbattē nu spéquëlē.

2 — U cchē?

3 — Eh! Signore mi dispiace ma è così, ... comunque non si preoccupi le saranno offerte soldi a ristoro, le saranno rimborsati tutti i danni fino all'ultimo centesimo e rinforzato quello che resta della casa ... se non crolla tutta, la vedo un po' malmessa, nell'esecuzione dei lavori...

2 — Chē rēstorē e rēstorantē... qua non sē tocchē nintē...

3 — Signore la informo che non le conviene opporsi, se adesso vado via, arriverà qualcun altro accompagnato dalla legge.

2 — Oh Madonna méijē dē Matrègrazijē, o cōrē dē Giasó, mē vultē proprijē arruanà, 'nda cōrē spéquëlē staije la stadd dē i pèquērē e ijē chē chēdd campē...

3 — Signore lei ha tutta la ragione di questo mondo, ma non possiamo opporci al progresso...

2 — Oh mamma santéssēmē... ngègnì ma non sē póte dēvià sta caz..., scusatē, dē stradē?

1 — *Il lettore*

1 — N'attēmē dē pausē, la manē 'mprontē, u bēcchē all'arijē e d'occhiērē achijusē... i grandē dēcēsiónē volēnē pēnzirē pēsantē...

2 — Gigino gira sul lato destro...

4 — Ngëgnì ngéijë u uaddónë...

3 — Ah! Allora da quel lato la faccenda si complica... c'è da fare un ponte e spendere molto di più, non credo che in ufficio lo accetteranno ... del resto prima di rovinare qualcuno bisogna pur riflettere mille volte!

2 — Ngëgnì pë favorë, 'ntërvënëvë u pëcurarë, cërcatë d'aiutarmë -, po' vutatë alla vjë dë la mëglière..

2 — Giuannèee... pëglijë chirë duijë ainëcidd e mittëlë 'nda la vëtturë d'u 'ngëgnirë –

1 — *Il lettore*

1 — La mëglijërë èsëguèvë. Gëgginë, 'ntantë, avijë già... apirtë u cofënë.

2 — Ngëgnì më raccomandë!

3 — Non so cosa potrò fare, ma non vi preoccupate, mi impegnerò! La proprietà privata è sacra e io farò l'impossibile per salvaguardarla. Troveremo una soluzione! Arrivederci e grazie per il pensiero.

1 — *Il lettore*

1 — U povërë pëcurarë lassavë dëstrótt. Contënuavë a fa i sërvézijë suijë chë u córë 'mpitt e l'ucchijë spatantatë ancórë

vëdijë spuntà i camijë e l'opèraijë chë palë e pichë. Passavë u primë ann e nintë, po' u sècondë, u tèrzë ... u quartë e u vëcchijë së cunvëncévë ca putijë muré cuntëntë.

'Mpattë dòpp na dëcina d'annë, ca non succèdèvë nintë së në scèvë cunzulatë alla casë d'u Padrë.

Passavënë l'annë, ormaijë në so quasë sët-tantë, e dë stradë non s' è vëstë manchë l'ombrë, nè chë u pòntë, e né senza pòntë...!

U vëcchijë, da ddà ssópë, starà ancorë bënëdècennë i dduijë ainëciddë datë a u 'Ngëgnirë!

M.C.